

Ö68 Kläd- och kroppsvård.

Frågorna i denna lista böra, där ej annorlunda föreskrives, genomgås i följande bygder: Älvdalen; Våmhus eller Bonäs; en by i västra Mora; en by i Östra Mora; norra Venjan; en by i Orsa; en by i Rättviks Gärdsjöfjärding; Bingsjö; Leksand; Bjursås; Gagnef.

1. Sök få något begrepp om klädförrådets storlek i olika bygder och olika gårdar! Exempel på endast en skjorta (särk)! Exempel på att barnen saknade egna underkläder (Älvdalen)! Exempel på rikedom (Gagnef!): Funnos särskilda helgdagskläder? Skinn-? Vadmals-?

2. Förekom det, att kvinnorna bytte överdelen, men buro särken, så länge den höll?

3. Räkna upp (med siffror, men utan beskrivning) de olika momenten i tvätt av linne, i den ordning de förekommo i olika bygder! Beakta särskilt frågan, när vridning av tvättkläderna företogs, samt när man gnuggade vissa delar av plaggen!

4. I vad för slags kärl lades kläderna i blöt (tvättbunk, tvättkar)? Beskriv det!

5. Mora. Orsa. Hur såg knackkäppen (ett slags klapprä) ut?

6. Finns något mangelbräde (kavelbräde) utan handtag, som hölls med båda händerna och fördes fram och tillbaka i riktning höger-vänster? Beskriv i detalj dess användning!

7. Finns någonstans något minne av, att torkstugan (badstugan) använts för bad? Finns någonstans något minne av särskilt uppförd badstuga (badria), kanske gemensam för byn? Om dylikt minne finns, hur skedde badet? Upphettning? Ugn av gråsten? Piskning? Var låg eller satt man under ångbadet? Avkylning? Gemensamt för män och kvinnor? (Obs.: denna punkt bör genomgås med särskilt många sagesmän i de forna finnbygder. Finngruvan (Venjan) och Bingsjö.

8. Finnas uppgifter om att man aldrig badade, vare sig sommar eller vinter? om att man aldrig badade eller tvättade sig över hela kroppen inomhus? Vilken betydelse hade läge och vattentillgång för badfrekvensen i olika gårdar? Hur gick badet till? Steg man i karet? Gned man sig med händerna? Såpa? Torkning?

9. Giv exempel på, i vad slags öppet vatten man badade sommartiden! Kvarndammar? Sågdammar? Bäckar? Tjärnar? Orsasjön? Siljan?

10. Minns man något om hemgjord såpa före 1850? Hur gjordes den? Förekommo även hemgjorda tvålar före 1850? Var den s.k. rättvikssåpan känd före 1850? Varifrån fick man den? Tillverkades den i Rättvik?

11. Minns man hårkam av trä? av horn? av ben? Beskriv

dem! Varifrån skaffade man dem?

12. Vilken sax använde man i fattiga gårdar före 1850 att klippa männens hår med? Hur ofta klippte männen sig normalt? Gingo somliga alldeles oklippta?

13. Hur gamla ungefär voro ynglingarna (före rakknivens tid), då de började klippa skägget? Fanns det män, som aldrig använde vare sig rakkniv eller skäggsax? I vilken form klippte man skägget (kindskägg, hagskägg etc.)?

14. Vilka skönhetsmedel (hudmedel) kände man till? Skvaller? Grädde? Osaltat smör? Hur användes de?

15. Förekom någonstades, att det fanns två tömningsplatser omedelbart utanför stugan, en för diskvatten och sopor och en för urin?

16. Försök för några få byar få en föreställning om, i hur stor del av gårdarna (ungefär) avträde fanns före 1850! Undersökningen bör göras i bygder, där storskiftet gått senare än 1850 (Älvdalen!).